

sokkal élénkebbnek tetszett mint a lajtorja közepén és fejfájdalmaimat mintha valami boszorkányság egyszerre elvágta volna. Hogy emléket vigyek magammal, lehajoltam és fölvettem egy kavicsot, melyet az övembe szorítottam. Azután jelt adtam, és főlhuzattam magam.

Milyen boldog voltam, mikor ismét elememben találtam magamat. Legelőször az álarczot vették le, azután az egész sisakot és végre búváröltönyömet. Most láttam csak, hogy

ebbe az öltözetbe könnyebb belebújni, mint kibújni belőle. Az ujjak a kézizületekre úgy rá feszültek, hogy szerszámot kellett használni a szövét kitágítására. Saját ruháim legkevésbé sem lettek vízesek; a búvárköntös csakugyan vízmentes.

Veszedelemkre e bátor férfiaknak egyike sem gondol. Ha beszél róla az ember, egykedvűen azt felelik: „A kiben félelem van, abból soh' se válik búvár.“

H—i.

TÁRSULATI ÜGYEK.

XVI.

KÖZGYÜLÉS.*

1875. január 20-ikán. A m. tud. Akadémia heti üléstermében.

Elnök: Than Károly.

Elnök a Közgyűlést a következő szavakkal nyitja meg:

I.

Tisztelt Közgyűlés! Van szerencsém a jelen ülést megnyitni és ez alkalommal a tisztelt Közgyűlést üdvözölni

Alapszabályaink értelmében minden év leforgása után a társulat tisztikarának főadata főbb vonásokban mind azt, mi társulatunk életében történt a Közgyűlés elé terjeszteni. A lefolyt évet méltán számíthatjuk a termékenyek közé, akár a gyűlésekben kifejtett tevékenységet, akár a társulat kebelében keletkezett kiadványokat vagy a létesített tudományos vivmányokat vesszük tekintetbe. A társulat tagjainak száma ismét nem jelentéktelen gyarapodást mutat, épen így pénzügyi viszonyai is kielégítők. Örömmel jelzem ez alkalommal, hogy társulatunk tevékenysége mindinkább tágabb körökben nyer elismerést, támogatást. Mindezek felől egyébiránt a t. Közgyűlés a napi rendszer levő tisztí előterjesztésekből behatóbb áttekintést szerezhet. Úgy hiszem nem csálódok, ha e viszonyoknak örvendetes fejlődését egyrészt azon körülményben keresem, hogy társulatunk létének alapja egészséges és az irány, melyet követ, azon ösvényen vezet cél felé, mely hazai viszonyaink követelményeinek megfelel.

* A megelőző, eddig még nem közölt jegyzőkönyvi kivonatokat pótolni fogjuk. Szerk.

Annak megítélését, hogy mily mérvben közeledett nagy czélja felé társulatunk és mennyiben mozdított elő e törekvésében választmánya és tisztikara által, ezen ülés megnyitásával, a tisztelt Közgyűlés belátására bízom.

*

Ez után az elnök előterjeszti a Közgyűlés napi rendjét, s a jegyzőkönyv hitelesítésére Léderec Ábrám, Hohennauer Ignác és Dr. Szénássy Sándor jelenlevő rendes tagokat kéri föl.

Következett a

II.

TITKÁRI JELENTÉS.

— Szily Kálmántól. —

Tisztelt Közgyűlés! Nehány évvel ezelőtt, egy baráti körben szóba jöven a Természettudományi Társulat gyors fejlődése, és a tömeges részvét, melylyel e társulat működése iránt a közönség viseltetik, vita támadt a kis társaságban, mik lehetnek okai ezen örvendetes jelenségnek? Egyik ezt, másik amazt az okot tolta előtérbe, míg végre egy harmadik, ki mindenben, ami a magyar vállalatokat illeti, nagy pessimista, így kiáltott fel: „divat az egész, nem tart sokáig!“ Erre a házi gazda, ki eddig nem vegyült a vitába, levette a könyves polczról M a c a u l a y Essays-it, s feleletül a Verulami Baco felől irt tanulmányból a következő részt olvasta fel:

„Föltéve, hogy Justinian, midőn az athénei iskolákat bezárta, felhívta volna azon utolsó néhány bölcsöt, kik még fel-fellátogattak a Porticusba és az ő platánfák alatt lézengtek, adnák elő érde-meiket, melyeknél fogva a köztiszteletre számíthatnak; föltéve, hogy így szólt volna hozzájuk: „Ezer éve annak, hogy Sokrates e híres városban Protagorast és Hippiast faggatta; ez alatt az ezer év alatt minden nemzedék legkitünőbb férfiainak java része azon fáradozott, hogy tökéletessé tegye azt a philoso-phiát, a melyet ti tanítotok; e philoso-phiát bőkezűleg pártolták a hatalmasok; tanítóit legnagyobb tiszteletben tartotta a közönség; magához vonta az emberi értelem minden erejét és elevenségét: és mégis, mit eredményezett? Micsoda hasznos igazságra tanított bennünket, a mit ép úgy ne tudhattunk volna nélküle is: Képesített e bennünket valami olyan dolog véghez vitelére, a mit véghez ne vihettünk volna nélküle is? Ily kérdé-sek, azt gyanítjuk, zavarba hozták volna Simpliciuust és Izidort. Kérdezd meg ellenben Baco valamelyik követőjét, hogy mit tett az új philosophia — így nevezték azt II. Károly (angol király) idejében — az emberiségért, és ő azonnal kész a felelettel: „Meghosszab-bította az életet; enyhítette a fájdalmat; megszüntetett betegségeket; növelte a talaj termékenységet; új fegyvereket gyártott a harczosnak; folyamokra és öblökre atyáink előtt ismeretlen alakú hidakat feszített; a villámot ártalmatlanná tette, vezette le az égből a földre; a nappalihoz hasonló fényvel világította meg az éjszakát; kitágította az emberi szem látkörét; megsokszorozta az emberi izmok erejét; gyorsította a mozgást; megsemmisítette a távolságot; megkönnyítette a közlekedést, az eszmék változását, a baráti szolgálatokat s az üzleti dolgok gyors elintézését; képessé tette az embert, hogy leszállhasson a tenger mélységére és fölemelkedhessen a levegőbe; hogy biztosan behatolhasson a föld vészes rejtekeibe; hogy a földet olyan kocsikon utazhassa körül, a melyek elé nincsenek lovak fogva, s a tengert olyan hajókon járhassa be, a melyek szél ellenében is tiz tengeri mérföldet megbírnak futni egy óra alatt. Azonban mindez csupán csak egy része az ő gyümölcszeinek, — még pedig első gyü-mölcszeinek. Mert oly philosophia ez, melyben nincs megállapodás, a mely soha sem érheti végét és sohasem lehet tökéletes. Törvénye: a haladás. Oly pont mely tegnap még láthatatlan volt, ma már czélpontjául szolgál s holnap kiin-ülő pontja lesz.“

Tisztelt közgyűlés! A tapasztalás, melyet közel egy évtized óta e társulat ügyei körül szereztam, azon meggyőző-dést érlelte meg bennem, hogy a közön-ség részvéte társulatunk iránt csakugyan abban gyökerezik, a mit Macaulay álta-lában a természettudományok felől mond. A közönség érdeklődik társulatunk iránt, mivel már a természettudományok iránt érdeklődik. A tapasztalás, úgy hiszem, már eléggé megczáfolta a pessimista né-zetét; mert azt, ami 6 hat év óta nem-hogy ellankadna, hanem folyton folyvást növekvőben és gyarapodóban van, divat-nak már valóban nem lehet nevezni.

Nekem jutott, t. közgyűlés, a sze-rencse, hogy az évenkénti közgyűléseken a társulat lefolyt évi életnyilvánulásait előadva, krónika-írója lehessen ezen ör-vendetes terjeszkedés- és fejlesztésnek.

* * *

Társulatunk élete a következőkben nyilvánul: 1. gyűléseiben, 2. a megbízásából véghezvitt munkálatokban, 3. a kiadásá-ban megjelenő folyóiratban és könyvek-ben, 4. könyvtárában s végre 5. a tag-jaihoz való viszonyában.

Az 1874 január 21-ikén végbement közgyűlés óta, társulatunk összesen 24 gyűlést tartott és pedig 9 természettu-dományi estélyt, 7 szakgyűlést és 8 választmányi ülést.

A természettudományi estélyeken következő tagtársaink tartottak előadá-sokat: Szabó József a bécsi világtír-lat drágaköveiről; Rodiczky Jenő a talajművelésről száraz éghajlat alatt; Lengyel Béla a világitó gázzal; Krenner József a man-muthról; Klug Nándor a sájnész-ről; Keller Ágost a hangszerek természettani viszonyairól; Than Ká-roly a mesterséges jégkészítésről; Len-gyel Béla a világitó gáz gyártásáról; és végre Thanhoffer Lajos a vérről. Összesen 8 előadótól 9 előadás.

Estélyeink Budapest experimentális előadó terméi közül a legnagyobbban t. i. a vegytani intézet nagy előadó ter-mében tartattak; s a terem mégis min-dig zsufolásig megtelt érdeklődő hall-gatóssággal. Bátran mondhatjuk, hogy e nagy terem is kicsiny már a Természet-tudományi Társulat estélyeire, elannyira, hogy némileg korlátozni is kellett a beléphetést. A választmány belépti je-gyek nyomtatását és kiosztását rendelte el, hogy legalább a társulat tagjai és a hölgyek, kik szintén nagy számmal látogatják estélyeinket, maguknak helyet biztosíthassanak.

A szakgyűléseken következő tag-társaink tettek előterjesztéseket: Hirsch-

ler Ignác a lútoidegek keresztvezetőségéről a chiásmában; Wartha Vincze a violántúli sugarak hatásáról a chlórra; ugyanő a ruols-észtről; Balogh Kálmán a bolygó idegek sértséinek befolyásáról a tüdők bántalmazására; Heller Ágost a vízszintes ingáról; Kriesch János a gastraea-elméletéről; Staub Mór az 1872—1873-ik évi tél virányáról és előidész okairól; Kohn Gyula újabb adatok a Nap fizikai ulatához; Balogh Kálmán a dichlorallylen hatásáról; ugyanő a nitrobenzin hatásáról az állatokra; Högyes Endre: a légsés lefolyásáról némely a nyúlt agyra ható chemiai anyag behatása alatt; Szily Kálmán a telített gőzök fajhevéről állandó térfogat mellett; ugyanő a gázok magaviseletéről kis nyomás alatt; Wartha Vincze a lakmusz festőanyagáról; ugyanő a budapesti vasúti híd caissonjában tett égési kísérletek eredményeiről; Schuller Alajos a dielektrikus állandóról; Morgenstern Henrik a Vénus elvonulásáról a Nap előtt 1874 decz. 8/9-ikén; Kurländer Ignác a barometrikus mérések elméletéhez; Högyes Endre újabb vizsgálatok a vese működését illetőleg; Borbás Vincze adalékok Közép-Magyarország flórájához; Dobránszky Péter az úkszerűség törvényéről a társadalmi életben. Összesen 14 előadótól 21 előterjesztés.

Társulatunk igazgató közege, a 24 tagú választmány a legutóbbi közgyűlés óta 8 ülést tartott. Minthogy a jegyzőkönyvek kivonata a Természettudományi Közönyben annak idején úgyis közzététetett, csakis a legsarkalatosabb intézkedések vázlatos előterjesztésére fogok szorítkozni.

A tavali közgyűlés az „országos érdekű kutatások és közlemények címén“ társulatunk számára törvényhozásilag megszavazott állami segélyből 2000 frt. erejéig egy növénytani nyílt pályázat és ugyancsak 2000 frt erejéig egy vegytani nyílt pályázat kihirdetését rendelvén el, a választmány a múlt évi május 31-ikéig beérkezett ajánlkozásokat szakbizottságilag megvizsgáltatta és a növénytani bizottságnak — Jurányi Lajos, Klein Gyula és Dapsy László választmányi tagok — véleménye alapján:

Hazslinszky Frigyes urat az eperjesi fótanoda igazgatóját „Magyarország és társországi kryptogam virányának leírásával“ bizta meg. — Tiszteletdíja 2000 forint.

A vegytani bizottság — Than Károly, Say Móricz, Wartha Vincze, Len-

gyel Béla választmányi tagok — véleménye alapján megbizta:

Kossutány Tamás urat, a magyaróvári gazdasági fótanintézet segédtanárát „Magyarország nevezetesebb dohányfajainak megvizsgálásával.“ — Tiszteletdíj 2000 forint.

Továbbá Molnár István urat, a tapolczai borászati állomás vegyészét „Magyarország nevezetesebb borfajainak, vagy egy jelesebb bortermelő vidék borainak chemiai és oenológiai megvizsgálásával.“ — Tiszteletdíj 1000 forint.

Mint látni méltóztatik, a választmány a vegytani nyílt pályázatra kitűzött 2000 forintnyi összeget 1000 forinttal túllépte. Ezen intézkedés igazolására kötelességem a választmány indító okait is előterjeszteni.

Kerpely Antal úr, a selmeczi bányász-akadémia tanára, ki, mint emlékezni méltóztatik, 2000 frtnyi tiszteletdíj mellett, a vas- és legfőbb vegyületei és ötvözetei fizikai és chemiai tulajdonságainak vizsgálatával volt megbizva, a múlt év nyarán a freibergeri bányász-akadémia által a vaskohászati tanszékre tanúrul hívatott meg, és ennek következtében a természettudományi társulattól vett megbízatásáról, a választmány legnagyobb sajnálatára, leköszönt. Az ekként újból rendelkezésre jutott 2000 frtnyi összegből a választmány 1000 forintot a chemiai nyílt pályázat tiszteletdíjának szaporítására kívánt fordítani. De időközben a m. kir. pénzügyminiszterium eléggé nem dicsérhető tapintatának sikerült a kitűnő szakférfiut rábírní, hogy a megtisztelő freibergeri meghívást el ne fogadja és állomását idehaza továbbra is megtartsa. E felől a választmány értesülvén, kérdést intézett Kerpely úrhoz, nem lenne-e hajlandó fõntebb említett vaskohászati munkáját a természettudományi társulat megbízásából folytatni és bevégezni. Kerpely úr október 30-án kelt levelében kijelenté, hogy a reábizott munka folytatására és bevégzésére annál is inkább vállalkozik, mert az anyag legnagyobb részét már összegyűjtötte. Kéri azonban a választmányt, hogy a dolgozat beküldésének határidejét hosszabítaná meg 1876 végeig: A választmány örömmel beleegyezett Kerpely úr kivánságába, s a megbízatást ismét életbe léptette.

A választmány tehát csakugyan tényleg túllépte a chemiai nyílt pályázatra megszabott összeget. Hogyha azonban meggondoljuk, t. közgyűlés, hogy épen e túllépés teszi lehetővé Magyarország vasának, dohányának és borának folyamatban levő megvizsgálatását, úgy a választmány intézkedésén csak örvendeniünk lehet;

örvendenünk azon, hogy hivatott szak-erőket sikerült nyernünk oly problémák megoldására, melyek természettudományilag és nemzetgazdaságilag is egyaránt nagy fontosságúak. Ami a túllépett összeg fedezetét illeti, arra nézve a t. közgyű és megnyugodhatik abban, hogy ezen aránylag csekély összeg akár a jövő évek állami segélyéből, akár pedig társulatunk évről évre szaporodó tökéseitől könnyen fedezhető lesz.

Tavali jelentésemben szerencsém volt előterjeszteni azon tudományos vizsgálataknak most már meglehetősen hosszúra nőtt sorozatát, melyek társulatunk megbízásából akkoriban folyamatban voltak. Most csupán azok fölemelésére fogok szorítkozni, melyek a lefolyt évben befejeztettek és a sajtó alól kikerültek, továbbá azokéra, melyek a jelen évben fognak befejezteni és sajtó alá adatni.

A lefolyt évben a társulat kiadásában megjelentek:

Stahlberger Emil úrtól: „Az apály és dagály a fumei öbölben.“

Krenner József úrtól: „A dobsinai jégbarlang leírása.“*

Mind a két mű columnariter magyar és német nyelven adatván ki, a tudományos világ figyelmét magára vonta. Ily művek, így kiadva, okvetlenül föl fogják költetni a külföld figyelmét a magyar tudósok munkálatai iránt és legsikeresebben fogják megcáfolni azt a bal véleményt, mely hazánk felől sok felé még maiglan is uralkodik.

A jelen évben a következő munkálatok készülnek el és kerülnek sajtó alá, u. m.:

Dr. Herman Ottó úr nagybecsű munkája: Magyarország és Erdély pókfaunájáról.

Dr. Karl János úrtól: Magyarország édes vizi halainak kimerítő természetrajza és végre

Dr. Horváth Géza úrtól: a magyar fauna lygaacidáinak monographiája.

Reményünk van, hogy e művek, legalább részben, még a jelen év folytán napvilágot fognak látni.

Ha e szép sikerű működést, me-

* Lehetetlen, hogy meg ne emlékezzem e helyen azon férfiról, a kinek a dobsinai jégbarlang megismertetése körül kifejtett buzgalma irányozta társulatunk választmányának figyelmét leginkább e természeti nevezetességre és a ki első közölt egy terjedelmesebb ismertetést a jégbarlangról a „Természettudományi Közönyben“ — t. i. a derék Dr. Fehér Nándorról, Dobsina város és az ottani bányagyület főorvosáról, kinek halála híre épen most érkezett a fővárosba.

lyet a nyílt pályázatok fogamatbavétele indította meg, összehasonlítjuk azon folytonos eredménytelenséggel, mely nálunk a titkos pályázatokat szokta kísérni, úgy lehetetlen sajnálatunkat elfojtani a fölött, hogy ama jelentékeny pályadíj-alapítvány kamatai, melylyel társulatunkat a boldog emlékezetű Bugát Pál ajándékozta meg, a rendelkező akaratá értelmében titkos pályázat útján készült munkálatok díjazására fordítandók. Az e téren szerzett eddigi szomorú tapasztalásokhoz a lefolyt év ismét újabbakat csatolt. Október 31-én járt le két pályázat határideje, egyik az állattan köréből, a következőképp: „Irassanak le a folyami rák boncz- és élettani viszonyai, önálló vizsgálatok alapján.“ A másik pedig a növénytan köréből, a következőképp: „Adassanak elő kultivált növényeink betegségei, különös tekintettel azokra, melyek élősdű növények által idézettek elő.“ És mi lett az eredmény? Az első kérdésre két pályamű érkezett, a másikkra egy; de a jutalom, a bírálók egyhangú véleménye szerint, sem az egyiknek, sem a másiknak nem adható ki, minthogy a megkoszorúzásra egyikök sem érdemes. Megvagyok győződve t. Közgyűlés, hogy választmányunk, ha kezei a hagyományozó akaratá által kötve nem volnának, legalább egyelőre, egészen fölhagyna a titkos pályázatokkal és a megszabott pályakérdések kitzűzésével, s azokat szintén a nyílt pályázás módszerével cserélné föl.

A választmány intézkedései közül e helyen még csak azokat említem föl, melyek a társulatnak egy nem kevésbé fontos működési ágára, a könyvkiadó vállalatra vonatkoznak.

F. vállalatban ekkoráig a következő művek jelentek meg:

Cotta: A jelen geológiája. Fordította Petrovits Gyula;

Darwin: A fajok eredete. Fordította Dapsy László;

Huxley: Elemi élettan. Fordította Magyar Sándor;

Tyndall: A hő, mint a mozgás egyik neme. Fordította Jezsovics Károly.

Helmholtz: Népszerű tudományos előadások, Fordították B. Főtös Loránd és Jendrassik Jenő.

Az 1872-1874-re szóló ciklusból, melyre az eddigi aláírások történtek, hátra van még egy kötet, mely Arago, Bessel, Dove, Haecckel, Heer, Herschel, Humboldt, Kirchhoff, Liebig, Lyell, Melloni és Virchowtól egy-egy népszerű természettudományi értekezést foglaland magában. E kötet is már sajtó alatt van s a jövő hó elején fog megjelenni.

A vállalat finanziaális oldaláról mindaddig, míg az utolsó kötet költségei bekönyvezve nincsenek, csak hozzávetőleg lehetne szólni. Annyi bizonyos, hogy e vállalat első ciklusa társulatunknak anyagi hasznot is hajtott. Pedig nem fukarkodtunk sem a mennyiség, sem a minőség tekintetében. Igértünk 150 nyomattott ívet és adunk 180 íven felül. A kiállítás, nézzük akár a papírost, akár a nyomást és az illusztrációkat, alig leli párját a magyar tudományos irodalomban.

De az anyaginnál sokkal nagyobb az erkölcsi haszon, mely e vállalatból társulatunkra s általa irodalmunkra háramlott. E vállalat bebizonyította, hogy a sokszor ellamentált phrázis: „a tudományos munkáknak nálunk nincs kelendősege“ csakugyan nem egyéb pusztá phrázissnál. Társulatunk büszkén mutathat könyvkiadó vállalatára: ime a czáfolat!

Arról a haszonról, mely e vállalatból, ily elterjedés mellett, hazánk kultúrájára háromolni fog, a t. közgyűlés előtt nem szükséges szólnom. Úgyis tudja mindannyiunk, hogy az eszmék, melyek a kiadott művek által a magyar olvasó közönség körében szerte szívárogtak, nemcsak a tudomány történetében, de, ha közvagyonná váltak, az emberiség műveledése történetében is korszak-alkotók fognak lenni.

Egyedül csak azon erkölcsi hasznról fogok még szólni, s erről kell is szólnom, mely e vállalatból közvetlenül társulatunknak jutott. E vállalatnál a társulat nemcsak a napi sajtónak, nemcsak a tudományos kritikának, de még a magyar tudományosság legfőbb forumának, a magyar tudományos Akadémianak elismerését is kivívta. Ezen elismerés fényes bizonyítékául szerencsém lesz fölolvadni, azt a levelet, melyet társulatunk e hó 12-ikéről kelve, Csengery Antaltól a magyar tudományos Akadémia tisztelt alelnökétől vett:

„A magyar tudományos Akadémia a tudomány művelése mellett annak terjesztésére is lévén hivatva, közelebb „A magyar tudományos Akadémia könyvkiadó vállalata“ czim alatt eredeti munkákból és nevezetes külföldi munkák magyar fordításaiból három sorozatot indít meg, melyek a *Történet, Irodalom, Fogés A lamtudományok* egész körét fogják felkarolni.“

„Az Akadémia könyvkiadó-bizottsága, midőn ezen vállalat határait kijelelte, nem tartotta czélszerűnek, hogy a természettudományi munkák közrebocsátására is terjeszkedjék ki, minthogy e téren

a kir. magyar Természettudományi Társulat, irodalmunk szükségleteit és hiányait helyesen megfigyelve, élénk és sikeres tevékenységet fejt ki; mely a magyar közönség pártolását méltán vívta ki.“

A bizottság ennek folytán a Természettudományi Társulat könyvkiadó vállalatának *erkölcsi* és *anyagi* támogatása által óhajtaná a természettudományi szak érdekeit előmozdítani: lehetségessé tevéen, hogy a Társulat nagyobb költséget igénylő munkákat is vonhasson kiadványai körébe, s ezeket még az eddiginnél is olcsóbb áron bocsáthassa közre.“

„Midőn a bizottság ezen megállapodását, melyhez az Akadémia matematikai és természettudományi osztálya is hozzájárult, a kir. magyar Természettudományi Társulat tudomására hoznám tisztelettel félkértem, hogy azon esetre, ha helyesléssel találkozik egy bizottságot kiküldeni méltóztatnék, mely a könyvkiadó Bizottsággal a segélyezés módozatait szabályozza.“

Választmányunk e megtisztelő átiratot e hó 16-án tartott ülésében örvendetes tudomásúl vette, s a bizottságot, mely az Akadémia bizottságával a támogatás módozatait közösen megállapítandja, már ki is küldötte. Mihelyt e tárgyalások befejeztettek, s az első ciklus utolsó kölete napvilágot lát, az aláírási ívek a II-ik ciklusra azonnal szét fognak küldetni.

Pár szóval meg kell még emlékez-nem a társulat folyóiratáról, a Természettudományi Közölnyről is. A múlt évben megjelent 12 füzet 28 nagyobb cikket és 89 kisebb közleményt, összesen 117 dolgozatot hozott. Munkatársaink száma ez évben 42 volt.

A „Természettudományi Közölny“ képezi azon állandó kapcsot, mely társulatunk tagjait egybetartja. A közölnynek köszönjük társulatunk népszerűségét, valamint néki köszönjük a tagok létszámának folytonos emelkedését is. A lefolyt évben is, ámbár sokakat elragadott körülmények által, s többeket kilépésre kényszerítettek viszonyaik, társulatunk tagjainak száma a tavalihoz képest mégis 230-al emelkedett. A rendes tagok száma jelenleg 4038, köztük 22 hölgy.

Engedje meg a t. Közgyűlés, hogy jelentésemet ugyanazon szavakkal rekeszszem be, mint azt ez előtt öt évvel tevéen: Lassanként, észrevétlenül elfoglaljuk a tért és a közönség lassanként, észrevétlenül megkedveli a természettudományokat.

III.

PÉNZTÁRNOKI JELENTÉS.

— Leutner Károlytól. —

Tisztelt Közgyűlés! Részletes előterjesztésem társulatunk múlt évi bevételeiről kiadásairól és vagyoni állásáról ki lévén osztva a tisztelt Közgyűlés tagjai között (l. alább), úgy hiszem, fölment a tisztelt Közgyűlés az egyes tételek fölolvásától, és szivesebben veszi, ha egy átnézetes képet iparkodom rajzolni a lefolyt év pénztári forgalmáról.

1873 december 31-ikén a társulat érték- és pénzkészlete összesen 27.809 frt. 5 kr-ra rúgott, az 1874-ik év folytatában a társulat bevett: készpénzben 36.004 frt. 54 krt., érték-papirokból 300 frtot és kötelezvényekben 600 frtot, tehát összesen 36.904 frt. 54 krt., mihez, ha az év elején átvitt 27.809 frt. 5 krt. hozzáadjuk, az ezen évről fölszámolandó összeget nyerjük, t. i. 64.713 frt. 59 krt.

A társulatnak az egyes számlákban részletesen kimutatott kiadásai, a visszaadott kötelezvényekkel együtt, összesen 36.157 frt. 28 kr-ra rúgnak. mit a fölszámolandó összegből levonván, marad 28.556 frt. 31 kr.

Ha ehhez hozzávesszük még azt, hogy a lefolyt évben 1902 frt 23 kron állampapírok vásároltattak, melyeknek névleges értéke 2650 frtot tesz, és hogy ezáltal az értékkészlet 747 frt. 77 krral növekedett, úgy hogy a társulatnak az 1875-ik évre átvendő érték- és pénzkészlete 29.304 frt. 8 kr.: mit összehasonlítva a múlt év elején meglévővel, az érték- és pénzkészletben 1495 frt. 3 krnyi gyarapodást mutat.

E' 29.304 frt. 8 krnyi érték 1874 december 31-ikén következőképen volt elhelyezve:

1. Magyarországi földtehermentesítési kötvényekben	2467 frt. 50 kr.
2. Erdélyi földtehermentesítési kötvényekben	4515 „ — „
3. Magyarországi szőlőváltási kötvényekben	2100 „ — „
4. Magyar földhitelintézeti záloglevelekben	7100 „ — „
5. Alapítványi kötelezvényekben	2347 „ — „
6. Az első hazai takarékpénztárnál 2 könyvecskében.	10.200 „ — „
7. Készpénzben	574 „ 58 „
Összesen	29.304 frt. 8 kr.

Érdekesnek tartom még megemlíteni, hogy 1874-ben az összes tényleges kiadásoknak $72\frac{1}{10}$ -a tisztán tudományos czélokra, tehát a Természettudományi Közlönyre, könyvek kiadására, tudományos munkálatok díjazására és népszerű előadások rendezésére fordított, és a kezelési költségek csak is 28 százalékát fedeztették.

Az országos segély ez évi maradványa 1821 frt. 50 krral kevesebb mint a tavalyi. A könyvkiadó vállalat 717 frt. 1 krral több.

E kettőt egymásból kivonva, marad még 1104 „ 49 „ és hozzáadva a fentebbi 1495 „ 3 krt

megkapjuk az 1874-ik évi vagyonszaporodást **2599 frt. 52 krt.**

* * *

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT PÉNZTÁRÁNAK ÁLLÁSA AZ 1874-İK ÉV VÉGÉN.

I.

PÉNZTÁRI EGYBEVETÉS 1874-İK ÉV DECEMBERHÓ 31-İKÉN

Bevétel:

1. 1873-ik évről maradt takarékpénztári betételek	11445 frt. — kr.	
2. 1873-ik évről maradt készpénz	821 „ 55 „	12266 frt. 55 kr.
3. 1874-ik évben lefizetett <i>pártoló és örökítő tag-sági</i> alapítványok	1188 „ — „	
4. <i>A forgó tőke</i> 1874. évi összes bevétele	15792 „ — „	
5. <i>Országos segély</i> 1874. évre	4000 „ — „	20980 „ — „
, <i>A könyvkiadó vállalat</i> 1874-ik évi összes bevétele	15024 „ 54 „	
Bevételek főösszege	48271 „ 09 „	

K i a d á s :

1. Az alapítványok számlájában kimutatott összes kiadás	1902 frt. 23 kr.
2. A forgó tőke számlájában kimutatott összes kiadás	15465 frt. 25 kr.
3. Az országos segély számlájában kimutatott összes kiadás	5821 „ 50 „ 21286 „ 75 „
4. A könyvkiadó vállalat számlájában kimutatott 1874. évi összes kiadás	14307 „ 53 „
5. Takarékpénztárban elhelyeztetett	10200 „ — „
6. Egyenlítő összeg	574 „ 58 „
Kiadások főösszege	48271 „ 09 „

II.

ALAPÍTVÁNYOK SZÁMLÁJA.*

B e v é t e l :

	Készpénz :	Állampapír :	Kötvények :
1. 1873-ik évről maradt pénzkészlet	151 frt 09 kr.	1322 frt. 50 kr.	2310 frt. — kr.
2. 1874-ik évben lefizetett <i>pártoló</i> és <i>örökítő</i> tagsági alapítványok	1188 „ — „	300 „ — „	600 „ — „
3. 1874. évi február 21-én tartott választmányi ülés határozatából, az 1850-es években elköltött alapítványok visszatérítésére, a forgó tőke 1873. évi pénztári maradványából tőkésített	585 „ — „	— „ — „	— „ — „
4. Állampapírok vásárlására fordított	— „ — „	2650 „ — „	— „ — „
Összes bevétel	1924 „ 09 „	16182 „ 50 „	2910 „ — „
Levonván a kiadást	1902 „ 23 „	— „ — „	563 „ — „
Marad összesen	21 „ 86 „	16182 „ 50 „	2347 „ — „

K i a d á s :

	Készpénz :	Állampapír :	Kötvények :
1. 2650 frtnyi névleges értékű állampapír vételára	1902 frt. 23 kr.	— frt. — kr.	— frt. — kr.
2. Alapítványok befizetése következtében visszaadott kötelezvények	— „ — „	— „ — „	563 „ — „
1902 „ 23 „	— „ — „	— „ — „	563 „ — „

III.

FORGÓ TŐKE SZÁMLÁJA.

B e v é t e l :

1. 1873-ik évről maradt pénzkészlet		1579 frt. 71 kr.
2. Alapítványi kamatok	898 frt. 14 kr.	
3. Oklevelek díja	890 „ — „	
4. Helybeli tagok évdíja	3695 „ — „	
5. Vidéki „ „ „	7953 „ — „	
6. Helybeli tagok évdíj hátraléka	200 „ — „	
7. Vidéki „ „ „	315 „ — „	
8. 1875-ik évre előre fizetett tagdíjak	287 „ — „	
9. Előfizetések és előrűsített kiadványok	1065 „ 45 „	
10. Felülfizetések	10 „ 16 „	
11. Takarékpénztárilag kezelt pénzek kamatai	414 „ 03 „	
12. Vegyesek	64 „ 12 „	15792 „ — „
Összes bevétel		17371 „ 71 „
Levonván belőle a kiadást		16050 „ 25 „
Marad pénztári készletül		1321 „ 46 „

* A pártoló és örökítő tagok névsora a Közgyűlés jegyzőkönyve után következik.

K i a d á s ;

1. A társulat Közlönyére	5666	frt.	62	kr.
2. Népszerű előadásokra	1092	„	60	„
3. A társulat könyvtárára	2291	„	63	„
4. Oklevelek kiállítására	187	„	40	„
5. Kisebb nyomtatványokra	287	„	90	„
6. Irodai költségre	78	„	03	„
7. Posta költségre	223	„	76	„
8. Szállásbér $\frac{3}{4}$ évre	1050	„	—	„
9. Bútorra és házi szerekre	339	„	58	„
10. Fára és világításra	84	„	30	„
11. Tiszti díjazásra	3009	„	02	„
12. Szolgák fizetésére	892	„	—	„
13. Vegyesekre	262	„	41	„
14. 1874. évi február 21-én tartott választmányi ülés határozatánál fogva az 1850-es években elköltött alapítványok visszatérítésére	585	„	—	„
Összesen	16050	„	25	„

IV.

ORSZÁGOS SEGÉLY SZÁMLÁJA.

B e v é t e l ;

1. 1873-ik évről maradt pénzkészlet	10137	frt.	67	kr.
2. 1874-ik évi bevétel	4000	„	—	„
Összesen	14137	„	67	„
Levonván a kiadást	5821	„	50	„
Marad még rendelkezésre	8316	„	17	„

K i a d á s

1. „A dobsinai jégbarlang“ című munkának kiállítása	1601	frt.	50	kr.
2. „Az arapály a fumei öbölben“ című munkának anyagi kiállítása	990	„	—	„
3. Hermann Otto úrnak : „Magyarország pókfaunája“ című munkájára	730	„	—	„
4. Kossutány Tamás úrnak : „A magyar dohányfajták vegytani és és növényéletani vizsgálata“ című munkájára előlegül	600	„	—	„
5. Molnár István úrnak : „Magyarország fontosabb borfajainak vegytani és oenologiai megvizsgálását“ tárgyazó munkájára előlegül	300	„	—	„
6. Hazslinszky Frigyes úrnak : „Magyarország és társországi kryptogám virányának leírása“ című munkájára előlegül	1600	„	—	„
Összesen	5821	„	50	„

V.

KÖNYVKIADÓ VÁLLALAT.

1. 1873-ik évről maradt pénzkészlet	398	frt.	08	kr.
2. 1874-ik évben lefizetett évdíjak	13159	„	04	„
3. „ „ „ „ bekötési díjak	1865	„	50	„
Összesen	15422	„	62	„
Levonván a kiadást	14307	„	53	„
Marad	1115	„	09	„

K i a d á s :

1. Fordítói és revisori tisztelet-díjak	3257	frt.	—	kr.
2. Réz- és fametszetek	1038	„	11	„
3. Nyomatási költség	5846	„	40	„
4. Könyvkötői költség	1679	„	—	„
5. Kisebb nyomtatványok, szállítás és vegyesek	297	„	87	„
6. Tiszti díjazás	1929	„	15	„
7. Szolga fizetése	260	„	—	„
Összesen	14307	„	53	„

VI.

ÖSSZESÍTETT KIMUTATÁS

a kir. m. Természettudományi Társulat értékpapírosokban, kötelezvényekben és készpénzben levő vagyonáról.

a) A l a p t ő k e :

1. Kötelezvények	2347	frt. —	kr.
2. Értékpapírok névleges értéke	16182	„ 50	„
3. Készpénz	21	„ 86	„ 18551
			frt. 36 kr.

b) F o r g ó t ő k e :

1. Készpénz	1321	„ 46	„
Az összes tiszta vagyon 1874. végén	19872	„ 82	„
Összehasonlítva az 1873. évben kimutatott vagyonnal	17273	„ 30	„
Az 1874. évi vagyonszaporodás	2599	„ 52	„

Budapest, 1874. december 31-én.

Leutner Károly,

a k. m. Természettud. Társulat pénztárnoka.

A választmány részéről kiküldött szám- és pénztárvizsgáló bizottság:

Dapsy László, s. k.
Lengyel Béla, s. k.

Az 1874. január 21-ikén tartott Közgyűlés részéről kiküldött szám- és pénztárvizsgáló bizottság:

Takács János, s. k.
Egresy Rezső, s. k.
Máday Izidor, s. k.

IV.

K Ö N Y V T Á R N O K I J E L E N T É S.
— Somogyi Rudolftól. —

Tisztelt Közgyűlés! Az 1869-ik év óta, tehát mióta a kir. magy. Természettudományi Társulat összes működése nagyobb lendületet nyert, könyvtárunk is évről-évre

nagyobb és nagyobb mérvben növekedett. Az említett évtől egész az 1873-dik év végéig terjedő növekedésről előbbi tiszti jelentéseimben részletesen szóltam, és így ez alkalommal könyvtárunknak csak is 1874-dik évbéli növekedéséről lesz szerecsém jelentésemet előterjeszteni.

Az 1874-dik január 21-diki jelentésem szerint könyvtárunkban volt	2757	munka	4986	darabban
Az 1874-ik év folytán hozzájött	337	„	532	„
És így könyvtárunk jelenlegi állása	3094	munka	5518	darabban.

As 1874-ik év folytán könyvtárunkba helyezett könyvek, az egyes szakokba osztva, következő számokban tüntethetők elő :

Már régebben meglevő folyóiratok és tudományos intézetek kiadványainak folytatásául érkezett			101	darab
Új folyóiratok és tudom. intézetek kiadványai	15	munka	20	darabban
Állattan	23	„	51	„
Ásvány-, föld- és őslénytan.	18	„	20	„
Élet- és boncztan	29	„	36	„
Gazdaságtan	21	„	23	„
Nép-, út- és földleírás	43	„	63	„
Növénytan	17	„	23	„
Természettan, csillagtan és meteorologia.	64	„	69	„
Vegytan	19	„	19	„
Vegyesek	88	„	107	„
Összesen	337	munka	532	darabban.

De nem csak a könyvek száma növekedett, hanem azok használata is. Míg ugyanis a könyvtárt igénybe vevők számának fokozatos növekedése mellett számuk 1873-ban 107 volt, az 1874-dik évben már 152 re emelkedett, kik társulatunk könyveit 733 esetben vették igénybe.

A könyvek és folyóiratok beszerzésére és bekötésére az 1874-ik évfolyama alatt 2291 frt. 63 kr. fordítottat.

Azon tudományos intézetek száma, melyekkel a k. m. Természettudományi Társulat csere-viszonyban áll, az 1874-ik év folyamata alatt 6-tal szaporodott, nevezetesen:

1. Fondation de P. Teyler van der Hulst, Harlemben;
2. L'Institut royal meteorologique de Pays-Bas Utrechtban;
3. Kongl. Norske Universitet. Christiániában;
4. M. k. Földtani Intézet Budapesten;
5. Societé nationale des sciences naturelles, Cherbourgban;
6. Societé des sciences physiques et naturelles Bordeauxban; — és így a velünk csereviszonyban álló társulatok száma jelenleg 61.

Tisztelt Közgyűlés! Az itt fölolvastott számadatokban elmondtam társulatunk könyvtárának 1874-dik évi történetét, engedje már most meg, hogy, midőn jelentésemet bezárom, magamról is szóljak egy pár szóban. Holnap épen a tizenkettedik év telik be, hogy a t. Közgyűlés megbízásából a társulat könyvtárát őrzöm, tőlem talihetleg gondozom és rendezem. Ez idő alatt láttam miként lett az alig típegő gyermekből életképes ifjú, láttam, miként nőtt könyvtárunknak csak elvéve használt 432 munkáinak száma több mint három-ezerre. Mint ezen növekedés közvetlen észlelőjének, csakhamar be kellett látnom, hogy, ha könyvtárunk csak a megkezdett módon is folytonosan növekszik, csekély erőm, mely egyéb hivatalos dolgaim által is eléggé igénybe van véve, nem lesz elegendő a mindinkább növekvő munka elvégzéséhez. E napról-napra reám nehezkedő tapasztalat érlelte meg bennem azon elhatározást, hogy könyvtárnoki hivatalomtól, melyet kedvvel viseltem, ezennel megváljak. E hivatalomtól visszalépve, teljes megnyugtatómra szolgál azon tudat, hogy megtettem a könyvtár érdekében mind azt, a mi az adott körülmények mellett tőlem kitelt. És a midőn ezennel tisztségemet a t. Közgyűlés rendelkezésére bocsájtom, kérem, tartsanak meg továbbra is emlékezetökben és jó indulatokban.

A most fölolvastott tisztelt jelentésekkel kapcsolatban jelenti az elnök, hogy a Közgyűlést megelőzőleg a választmány a pénztárt és könyvtárt bizottságilag megvizsgáltatta; — a múlt évi számadásokat és a pénztárt megvizsgálta a múlt évi Közgyűlés által kiküldött bizottság is.

Erre a titkár előterjeszti, hogy a választmány részéről kiküldött *vizsgáló bizottságok* a most folyó januárhó 16-ikán tartott választmányi ülésen tettek jelentést küldetésükről.

1. A *szám- és pénztárvizsgáló bizottság*, mely Dapsy László és Lengyel Béla vál. tagokból állott, jelentette, hogy az 1874-ik évi számadásokat és magát a pénztárt megvizsgálta, és mind a kettőt a legnagyobb renddel, hűséggel és pontossággal vezetettnek találta.

2. A *könyvtár megvizsgálásával* Dr. Bene Rudolf örökítő tag, és B. Eötvös Loránd és Wartha Vincze vál. tagok bizáltak meg:

A könyvtárbeli könyvek elhelyezését általában, valamint gyors föllelhetőségét — a helyiséghez mérve — a bizottság tökéletesen kielégítőnek és rendben levőnek találta. — A könyvtárvizsgáló bizottság egyszersmind némely reformok életbeléptetését is ajánlotta, melyeket a választmány is időszerűeknek és hasznosoknak találta, és keresztülvitelőket hová-előbb óhajta.

3. A múlt 1874 jan. 21-ikén tartott Közgyűlés a maga kebeléből Takács János, Egresy Rezső és Máday Izidor urakat küldte ki az 1874-ik évi számadások és a pénztár megvizsgálására, kik is a következőképen tesznek jelentést:

Tisztelt Közgyűlés! Alólírottak a Természettudományi Társulat 1874-iki jan. 21-ikén tartott Közgyűléséből kiküldetvén a czélból, hogy a társulat pénztári számadásait megvizsgálják, ezen kiküldetésük teljesítéséről ezennel jelentést tesznek; nevezetesen: a pénztári számadási könyvekben foglalt tételeket, melyeket a választmány is megelőzőleg pontosan és lelkiismeretesen megvizsgálta, összevágóknak és az okmányokkal teljesen meg egyezőeknek találtuk, miről azon hozzáadás mellett bátorkodunk jelentést tenni, hogy a pénzkezelést nem csak pontosnak s a számadást szabatosnak, de a társulati pénzekkel való gazdálkodást takarékosnak és a társulat czéljainak megfelelőnek ismertük fel. Miről szívesen tévén tanúságot, a fölmentést a számadónak megadandónak indítványozzuk.

Budapest, 1875 jan. 18-ikán.

Takács János. Egresy Rezső.
Máday Izidor.

E jelentések fölolvása után elnök fölteszi a kérdést: nincs-e a Közgyűlésnek a tisztí jelentésekre valamely észrevétele?

D a p s y L á s z l ó örömmel hallgatta a pénztárnok jelentését, melyben a társulat pénzforgalmának egy részéről százalékos kimutatás is közöltetett; ohajtáná, hogy a jövődre még ennél is bővebb ilyenmü kimutatás készülne, s ha csak lehetséges, vétetnék hozzá egyszersmind a megelőző évek pénzforgalmának százalékos kimutatása is — egymással összehasonlítva; s azt hiszi, hogy az ily kimutatásokból a társulat igen érdekes és hasznos tanulságokat vonhatna. — Indítványba teszi egyszersmind a főlszólaló, hogy az imént lemondását bejelentő könyvtárnoknak 12 évi hasznos hivataloskodásáért a társulat köszönete kifejeztessék. — Helyeslőleg tudomásül vétetik.

Több észrevétel nem tétetett s a tisztí és bizottsági jelenségeket a Közgyűlés egyhangúlag tudomásül veszi s a pénztárnokot és könyvtárnokot 1874-re a felelőség terhe alól fölment.

Elnök a Közgyűlés óhajtasát véli kifejezni, midön a bizottságoknak fíradozásaikért köszönetet szavaz. — Helyeslőleg fogadtatik.

S o m o g y i R u d o l f, társulati könyvtárnok, most fölolvastott jelentésében egyszersmind tisztí állásáról való lemondását is bejelenti — mit a Közgyűlés a legnagyobb sajnálattal vesz tudomásül, és S o m o g y i R u d o l f lelépő könyvtárnok úrnak tizenkét éven át a legnagyobb buzgósággal, hűséggel és teljes odaadással viselt hivataloskodásáért egy hangúlag és jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz!

Ezek után előterjesztetnek a választmány ajánlásai a most (1875-re) választandó választmányi tagokra, — s minthogy Semogyi Rudolf könyvtárnok úr tisztiségéről imént előadott jelentése végén leköszönt — de lemondása a választmánynak előbb nem jelentvén be, nem lehetett az alapszabályok 20-ik §-a értelmében eljárni, t. i. könyvtárnokságra tájékozás végett három tagot ajánlani — és így a titkár H e l l e r Á g o s t, budai főreáliskolai tanár urat ajánlja a könyvtárnokságra, mint a ki nyilatkozott, hogy ha a Közgyűlés bizalmával őt tiszteli meg, e hivatalt örömmel elvállalja; ezenkívül, természetesen, minden tagnak teljes szabadságában van, az ajánlottól kívül másra is szavazni.

Nehogy azonban a szavazatok számbavétele igen későre maradjon, elhatároztatik, hogy a szavazójegyek azonnal adasanak be, s szavazatszedőkül Dr. C s á

s z á r K á r o l y elnöktele alatt K o h n G y u l a és W e l k o w S á n d o r társ. tagok neveztettek ki.

A gyűlés rövid időre fölfüggesztettk s a szavazatok beadatnak.

Húsz percz múlva a gyűlés ismét megnyitattik s a titkár jelentést tesz a pályamunkák sikeréről, előterjesztvén az itt egész terjedelmökben következő jelentések végső eredményét:

J E L E N T É S

az állattani pályaművekről.

A kir. magyar Természettudományi Társulat 1873 január 17-ikén tartott Közgyűlésen a következő pályakérdést tűzte ki az állattanból:

„*Irassanak le a folyami rák (Astacus fluviatilis Fabr.) bonca- és élettani viszonyai önálló vizsgálatok alapján!*“

Jutalom a Bugát-féle alapítványból 300 forint. Beküldési határidő 1874 október 31-ike.

A kitűzött határidőre két dolgozat érkezett be a következő jelíggel:

1. „Változók a tünemények, Örök az erő.“
2. „A teremő a ráknak adott ollót, az elefántnak egy hosszú ór, hogy azzal mint hatalmas eszközzel a maga eledelét megkereshesse. — Linné.“

A benyújtott két pályamunkát tüzetesen átolvasván, ezennel van szerencsénk bírálatunkat a tek. választmány elé terjeszteni:

A 2-dik számú dolgozat minden egyéb mint állattani értekezés. Benne semiféle észleletet, semmi önálló vizsgálatot nem találni; hosszú, s kitűzött kérdéssel semmi összekötetésben nem levő expectoratiók, kiirva régi, elavult természettudományi, történeti, philosophiai és vallástani könyvekből. E dolgozat tehát nem érdemli meg a behatóbb bírálatot, mint-hogy *nem is exact vizsgálatok* eredménye.

Az 1-ső számú dolgozat komolyabb irányú ugyan, és a szerzőnek tudományos törekvéséről is tanúskodik, de mindamelltt messze van még attól, hogy jutalmazásra lehetne ajánlani. — A részletes hibák tüzetes kijelölését mellőzve, mely a bírálatot igen is hosszúra nyújtáná, átalánoságban kiemeljük: hogy a rák testének adott tagozása, az ollóknak morphologiai értelmezése, az utópotrok és a lélegzés leírása, a véredényrendszer tárgyalása — hibás és téves; a közttakaró és bőrváz a farkúszony; az izom- és idegrendszer, az érzéki szervek részint fölületesen, részint pedig tévesen vannak leírva, s a táplál-

kozási szervek értelmezése és osztályozása szintén hiányos.

Aránylag legjobban vannak tárgyalva a kopolytű-szerkezet és az ivarszervek, mely utóbbiak leírása azonban nem elég kimerítő.

Az ábrák részben eredetiek s mint ilyenek dicsérettel emelendők ki, különösen azok, melyek a köztakarónak nyúlványain előforduló szőröket és sertéket nagyítva ábrázolják. A többi azonban nem eredeti, de nem is természethű. Szerző péld. a *Hommarus* véredényrendszerének vázlatos rajzát (Milne Edwards után) az *Astacus* véredényrendszere gyanánt mutatja be.

Sok, régóta ismeretes dolgot szerző úgy látszik odaállítani, mintha az ő saját fölfedezései volnának.

A legnagyobb hibája azonban e dolgozatnak az, hogy benne irodalomról sehol sincs szó. A szerző nem tartja érdemesnek megemlíteni, mit észleltek már más észlelők, hanem egyenesen a tárgy vizsgálatához fog, és nem is reflectál a rákról eddig létező *elég bő* irodalomra. Nem is csoda tehát, hogy ha saját vizsgálatai ki nem elégítők, és hogy saját vizsgálatainak eredménye sok helyen téves és hamis, bár mennyire dogmaszerűen mondja is ki azokat. — Nem akarjuk föltenni, hogy az ismeretlen szerzőnek oly naiv fölfogása volna, miszerint a kiirt pályázatban foglalt „önálló vizsgálatok alapján” kifejezést akkép értelmezte volna, hogy az eddig létező irodalom *kizárásával*.

Bírálatunknak végeredménye tehát az, hogy a pályadíj ez alkalommal ki nem adható. Kérjük azonban a tek. választmányt ugyanezen kérdést még egyszer kitűzni.

Budapest, 1875 januárhó 10-ikén.

Margó Tivadar. Kriesch János.

J E L E N T É S

a növényteni pályamunkáról.

A kir. m. Természettudományi Társulat által az 1873-ik évi január 17-ikén tartott Közgyűlésen a növénytanból kitűzött ezen pályakérdésre „Adassannak elő kultivált növényeink betegségei, különös tekintettel azokra melyek élősdű növények által idétetnek elő” az 1874 október 31-vel letelt határnápig egy pályamű érkezett be, mely „*vita brevis, ars longa*” jeligével van ellátva. A pályamű értékét legjobban fogja előtűntetni, ha annak előnyeit és hátrányait szembe állítjuk.

Előnyei a munkának az, hogy a mit tartalmaz, az helyesen s a tudomány jelen állásával megegyezően van földolgozva. Előadása folyékony s eltekintve némely

nem egészen világosan fogalmazott ponttól s itt-ott előforduló nem egészen helyes definitiótól, általában szabatos is.

Ezzel szemben hátrányai a munkának : szerfeletti rövidsége s hiányossága. Azon körülmény, hogy szerző a terjedelmes de érdekes, és kivált minálunk az íróra jutalmazó tárgyat 31 írott oldalon kielégítőleg s kimerítőleg hiszi tárgyalhatónak, már magába véve elvezethet mindenki — ki e dolgokról csak némileg is tájékozva van, — arra a gondolatra, hogy a pályamű alig ér többet, kivonati jegyzetek összeállításánál. Az igen rövidre szabott, mondhatni aphoristikus leírása a különböző betegségeknek s ezek okainak, továbbá a *rajzok teljes hiánya* a munkát az avatatlanra egészen érhetetlenné s így haszonvehetetlenné teszi, mi még az által sem csökkentetik, hogy a szerző a kryptogam elődielektről szóló rész kezdetén a műszavak magyarázatát akarja adni, mert ezt is oly rövidséggel teszi, hogy a miatt egész mondatok meging csupa, s még a leírás folyamában nem használt műszóból állanak, s így nem igen alkalmasak arra, hogy világos fogalmat nyerhessen belőlük az olvasó. A mily feltűnő a rövidsége, ép olyan a munkának hiányossága is, szerző ugyanis csak az élődi növények által okozott betegségeket vonja tárgyalása körébe, míg a talajviszonyok s az atmospherikus befolyások által előidézettek a szerző szerint csekélyebb érdekűek lévén, alig hogy említettnek. Ugyanez áll a növények állati élősdije által előidézett betegségekre is ; nevezetes, hogy itt csak a gubacsokat, a róza s mohgubacsait s a káposzta-törzs daganatait említi, míg az oly fontos és napjainkban már csaknem az unalmassáig emlegetett Phylloxera-ról vagy a burgonya új ellenségéről, a Doryphora-ról, nem tartja érdemesnek csak egy szót is szólna, s ezeket *teljesen mellőzi*. De ha még e hiányok elnézhetőek volnának is, azt joggal lehet követelni, hogy a munkának legalább azon része legyen hiánytalan, melyet a szerző maga is érdekesnek s érdemesnek tartott a földolgozásra. Azonban ezt nem találjuk, mert a szerző a növényi élősdiek által okozott betegségek közül is sokat említés nélkül hagy, s bátran lehet mondani ezek után, hogy tárgyának alig dolgozta föl több mint fele részét.

A pályamű rövidségét s hiányosságát pedig annál kevésbbé lehet elnézni, mert épen a múlt év elején jelent meg német nyelven egy munka,* mely a növénybetegségeket nem kevesebb mint 392 lapon

* Dr. P. Sora uer, Handbuch der Pflanzenkrankheiten. Berlin, 1874. Szerk.

alaposan, behatóan s kimerítően tárgyalja, magába foglalván mind azon újabb fölfedezéseket, melyek idevonatkozólag tétettek, és szétszórva különféle folyóiratokban jelentek meg. Ez által pedig a szerzőnek föladata lényegesen meg lett könnyítve.

Az alulirt bírálók véleménye szerint, a mint a mondattokból is kivehető, ezen pályamunka nem áll azon magaslaton, melyen állania kell egy oly munkának, a mely igényt tart arra, hogy mint a kir. magyar Természettudományi Társulat által koszorúzott pályamű bocsátassék a közönség kezébe, s így indítványozzák, hogy:

1. Míután a munka aphoristikus alakja meghúsiítja azt, hogy az használható legyen a hazai közönség azon részére, a mely arra van szorítva, hogy nyelvünkön irt műből szerezzon ismereteket e tárgyak felől;

2. míután a szerző a pályakérdésben foglalt tárgyat csak részben, tehát hiányosan dolgozta fel, ennél fogva szerzőnek a pályadíj ki nem adandó.

Budapest 1875 január 16-ikán.

Dr. Furányi Lajos. *Klein Gyula.*

E jelentéseket a Közgyűlés tudomásúl veszi s a választmány ajánlatára elhatározza, hogy e két kérdés újra ki-tűzessék.

A jelégis levelek hármias pecséttel lezárt közös boriréka fölbontatván, mind a három levélke sértetlennek találtott, s a szabályok értelmében el levén égetendők, az elégetéssel Nagy Dezső és Wartha Vincze urak bizatnak meg, kik a megbízatást nyomban teljesítik.

A titkár, hivatkozván Csengery Antal akadémiai alelnök úr levelére, mely a titkári jelentésben egész terjedelmében fölolvastatott (l. a 81-ik lapon), azt a kérdést kéri fölvetetni: nincs-e Közgyűlésnek ellenvetése, hogy a könyvkiadó vállalat második cyklusa, és pedig a m. tud. Akademia részéről felajánlott támogatás mellett megindíttassék; megjegyzi egyszersmind, hogy e megítisztelő fölszólítást a legutóbbi vál. ülés a legnagyobb örömmel vette tudomásúl, s a módzatok megállapítása fölött tanácskozandó bizottságot már ki is küldötte.

Takács János azt hiszi, vétkeznek a társulat, ha az oly meglepő szép sikert eredményezett könyvkiadó vállalatot nem folytatná, de sőt azt hiszi, hogy erre már a közönség eddigi tömeges részvéte és a jövődöben hozzá kötött várakozása is kötelezi a társulatot. Az új cyklus megindítását mindenestre pártolja, különösen a kilátásba helyezett nagybecsű támogatás mellett, mely az eddigi elő-

nyöket mindenestre még fokozni lesz hivatva a jövőben.

A Közgyűlés a második cyklus megindítását helyesli, s midőn a m. tud. Akademia megítisztelő fölszólítását örömmel veszi tudomásúl, — az ügyek vezetését, úgy, mint eddig, a választmányra bízza.

Fölolvastatik Semsey Andor levele, melynek szövege a következő:

„A természettudományok érdekei iránt őszinte buzgalommal viseltetvén, ezenel 1000 frt. (azaz egyezer forintot) ausztriai értékben a természettudományok társulatának följánlok a végből, hogy az eddigi nyílt pályázatok módjára nyílt pályázatot hirdessen.

A pályázat tárgyát illetőleg óhajtom, hogy azt a zoologia teréről vett s még teljesen ki nem fűrkészett tétel képezze, melynek megoldása bizonyos tekintetben lézagpótló legyen hazai tudományos irodalmunkban; — óhajtanám egyúttal, hogy a munka kivitelével megbízandó szerző, hazai faunánkra kiváló tekintettel legyen. A pályázat többi módozatai meghatározására, valamint a pályadíj odaitélésére, illetőleg a munkával való megbízásra, nemkülönben a pályázat határidejének megállapítására a társulatot kérem fel.“ — Maradtán stb.

Kelt Budapestén 14/1 — 1875.“

A titkár megjegyzi egyszersmind, hogy e levelet már a folyó januárhó 16-ikán tartott választmányi ülés a legnagyobb örömmel vette tudomásúl s a nemes adományozónak a maga részéről haladéktalanul kifejezte köszönetét; mire Semsey Andor úr a följánlott egyezer (1000) forintot a társulat pénztárába azonnal be is fizette.

Semsey Andor úrnak e nagybecsű adományát a hazai tudományosság előmozdítására a Közgyűlés a legnagyobb örömmel veszi tudomásúl, s elrendelvén, hogy a nyílt pályázat — az adományozó kivánsága szerint — azonnal kihirdettessék, megragadja egyszersmind az alkalmat, hogy köszönetét az adományozónak a jelen Közgyűlés jegyzőkönyvében is kifejezze.

A titkár az alapszabályok 12-ik §-ának c. pontja értelmében jelenti, hogy 1874-ben heten léptek az örökítő tagok sorába:

B l a t h y E d e , kereskedő	
Münchenben	60 frttal
J a g i c z a L a j o s , lelkész	
Ravazdon	100 „
J e z s o v i c s K á r o l y , tanár	
Selmeczbányán	60 „
S á s k a M i h á l y , akad. építész	
Budapestén	100 „
Z s i v o r a G y ö r g y , kir. itélő	
táblai ny. elnök Budapestén	100 „

Konkoly Miklós, birtokos
 Ó-Gyallán 105 „
 Semsey Andor, birtokos
 Budapest 100 „
Hagyatéki alapítvány kettő jelentette be a múlt esztendőben:

Néhai özvegy Gubicz Andrásné, született Poldermann Julia Budapestről, végrendeletében a társulatnak 100 frtot. hagyományozott.

Néhai Hetényi Mihály, volt nagy kún-madarasi tanító és társulatunk volt rendes tagja, végrendeletileg 500 frtot. hagyott a társulatra.

E hagyatéki alapítványok ezideig még nem folytak be, s a Hetényi Mihály hagyatékának tárgyalása a karczagi kir. törvényszék előtt tartatván, az utána-járást Dr. Kátai Gábor, jászkún kerületi főorvos, a társulat volt titkára, volt szives elvállalni, kinek a meghatalmazó iratok annak idején megküldettek.

Rendes tag választott a múlt Közgyűlés óta 484.

A rendes tagok névsorát a Közgyűlés fölolvasttnak tekintik s az összes választásokat tudomásúl veszi.

Azon reményben, hogy a most folyó 1875-ik évre az országgyűlés ismét meg fogja szavazni társulatunk részére „országos érdeklő kutatások és közlemények” czimén az eddigi segélyt, az orsz. érdeklő kutatások szabályzata értelmében — melyet az 1872-ik évi Közgyűlés elfogadott — s minthogy jelenleg az ásvány- és földtan került sorra, a választmány a *nyílt pályázat* kihirdetését ajánlja. — E szerint — a múlt közgyűlésen kitűzött és így még függőben levő vegytani kérdéssel — jelenleg 5 pályázat lenne kihirdetendő, melyek részletesen is előterjesztetvén — egyhangúlag elfogadtatnak. (A pályázatra való felbírálás a jelen füzet 93- és 94-ik lapján közöltetnek.)

Előterjesztetik a szakülések és Természettudományi Estélyek sorrendje 1875-re. — Elfogadtatik.

A múlt évi Közgyűlés jegyzőkönyve, melyet az elnökön kívül Egresy Rezső, Konkoly Miklós és Tormay Béla hitelesítették, — fölolvasttnak tekintetik.

Jelentés tétetik a múlt közgyűlésen tett két indítványról:

(1.) 1874 jan. 21-ikén tartott Közgyűlésen Konkoly Miklós a következő indítványt terjesztette elő:

„*Monája ki a Term. tud. Társ., hogy szükségszerűnek tartja és elfogadjá egy csillagdáknak fővárosunkban leendő építetését, és ennek kivételére minden kedvező alkalmat igyekezni fog fölhasználni.*“

A Közgyűlés ezen indítványt elvben teljesen helyeslette és egész terjedelmében elfogadta, azonban, mint alapos körülmé-

tést és behatóbb átgondolást igénylő dolgot, a választmányhoz tette át.

A választm. ezen indítványt 3 tagú albizottságnak adta ki véleményezésre, és ennek jelentése alapján a most folyó jan. 16-ikán tartott vál. ülésen, tekintettel a főnforgó hazai viszonyokra, és tekintetbe véve azt, hogy egyelőre megelégedhetnénk, ha itt Budapesten legalább csak oly csilagtani megfigyelések tételhetnénk, melyek a meteorológiával a legszorosabb kapcsolatban vannak, és tekintetbe véve, hogy az országos központi meteorologiai intézet az ily megfigyelések tételét — mint a milyenek a modern ilyenemű intézetekben már tételnek is — nem is fogja nélkülözhetni, — mindezeket tekintetbe véve, a Term. tud. Társ. választmánya legcélszerűbbnek tartaná, ha kikérve a m. tud. Akadémia támogatását is, felterjesztés intézetnek a nm. vallás- és közoktatási miniszteriumhoz, hogy azon alkalommal, midőn a központi meteorologiai intézet soká nem halasztható fölépítése szönyegre kerül, méltóztatnék tekintettel lenni arra is, hogy az intézettel kapcsolatban egy oly *napfigyelő intézet*, úgynevezett *napvárta*, is létesíttessék, a melyen a meteorologiai intézet igazgatójának vezetése alatt ily astrophysikai megfigyelések is tétessenek.

Ez ajánlatot, ha a Közgyűlés helyeslésevel találkozik, a választmány közölni óhajtja a m. tud. Akadémiával s a kölcsönös megállapodás eredménye azután föl fog terjesztetni a nm. vallás- és közoktatási miniszteriumhoz — Elfogadtatott.

(2.) Dapsy László a múlt 1874. jan. 21-ikén tartott Közgyűlésen indítványozta, hogy:

„*Külföldi intézetek példájára a társulat lelépő elnöke és első titkára — azon esetben, ha újra meg nem választatnék, vagy ezen tisztét más okból nem lenne hajlandó tovább viselni, — lelépése után a választmány állandó tagjának nyilváníttassék a végből, hogy az új tisztikar, a múltra vonatkozó ügyvitel körül mindig a legrövidebb úton tájékozást szerezhesse.*“

A Közgyűlés ezen indítványt véleményezés végett a választmányhoz tette át, mely ismét 3 tagú albizottságot küldött ki s ennek indokolt véleménye alapján, legutóbb tartott ülésében (e hó 16-ikán) abban állapodott meg, hogy

a jövőben minden lelépő elnök és első titkár — ha újra meg nem választatik vagy eddigi tisztét más okból nem akarja tovább viselni — nyilváníttassék a választmány számfelletti tagjának, viselje e tiszteletét megbizatást mindaddig, míg az utána következett elnök és illetőleg első titkár tisztségét le nem teszi; ekkor ismét a legutóbb lelépő elnök és titkár

levén a választmány számfeletti tagjának nyilvánítandó. — De minthogy jelenleg ezen eljárásra nincsen alkalom, most a választmány csupán elvbeli elfogadását ajánlja a Közgyűlésnek, s ajánlja, hogy a fogamatba vételre — minthogy az az alapszabályok megváltoztatását vonná magával — csak akkor tétessenek intézkedések, ha erre az alkalom tényleg elő fog fordulni. — Egyh. elfogadott.

Netalán teendő indítványok kerülvén sorra:

Gabányi Endre indítványozza, hogy a lelépő könyvtárnoknak szavazzon a Közgyűlés jegyzőkönyvileg köszönetet. — Helyeslőleg vétetik tudomásúl.

Több indítvány nem tétetett.

A szavazat-szedő bizottság munkáját még be nem fejezván, elhatároztatik, hogy a választások eredménye hirlapok útján utólagosan adassék köztudomásra.

Végül az 1875-ik évi számadások megvizsgálására a Közgyűlés a maga kebeléből: Egresy Rezső pártoló tagot, és Takács János és Máday Izidor rendes tagokat, póttagúl Somogyi Rudolf örökítő tagot küldi ki.

Ezzel a Közgyűlés napi rendje ki levén merítve, és fölszólalásra senki sem

jelentkezővén, az elnök a Közgyűlést be-rekesztettnek nyilvánította.

A választási jegyzőkönyv a szavazások eredményét következőleg adja elő:

Beadatott összesen 57 szavazat.

Könyvtárnoknak megválasztott: Heller Ágost 52 szavazattal (hozzá nem számítva a választmányi tagságra nyert szavazatokat).

Választmányi tagok:

Allattanra: Kriesch János 57, Margó Tivadar 55, Frivaldszky János 43, Karl János 38 szavazattal

Ásvány- és földtanra: Krenner József 55, Szabó József 54, Hofmann Károly 50, Hantken Miksa 41 szavazattal.

Élettanra: Thanhoffer Lajos 52, Hőgyes Endre 46, Hirschler Ignác 44, Jendrassik Jenő 40 szavazattal.

Növénytannra: Jurányi Lajos 53, Dapsy László 51, Klein Gyula 46, Gönczy Pál 27 szavazattal.

Természettanra: Báró Eötvös Loránd 56, Sztoczek József 52, Schenzl Guido 40, Berecz Antal 27 szavazattal.

Vegytanra: Lengyel Béla 56, Wartha Vincze 54, Nendtvich Károly 42, és Hidegh Kálmán 38 szavazattal.

A KIR. MAGYAR

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

pártoló és örökítő tagjai.

	frt.	kr.
† Gróf Andrássy György, (1846) készpénzben . . .	105	—
Dr. Balogh Kálmán, Budapest, (1873) készpénzben . . .	200.	—
Békésy Gyula, Debreczen, (1873) kötelezvényben . . .	60.	—
† Idősb Bene Ferencz, Budapest, (1858) készpénzben . . .	210	—
† Benedek József hagyatéka (1858), készpénzben . . .	79.	22
Blathy Ede, München, (1874) készpénzben . . .	60.	—
† Bugát Pál alapítványa pályakérdésekre, saját nevére (1864)	200.	—
Bugát Pál gyűjtése Schuster János nevére (pályakérdési alapítvány, 1840)	2566.	02
Bulla Theofil, Zircz, (1857) készpénzben	60.	—
† Csasz Márton, Budapesten, könyvekben	180.	—
Csengeri Antal, Budapest, (1873) értékpapirban	100.	—
Czapkay József, Budapest, (1869) készpénzben	200.	—
† Czindery László, Budapest, (1846) készpénzben	105.	—
Domaniczky István, Budapest, (1873) értékpapirban	105.	—
Egressy Rezső, Budapest, (1872) értékpapirban	525.	—

	frt. kr.
Báró Eötvös Loránd, Budapest, (1873) készpénzben	200.—
Gschwindt Mihály, Budapest, (1869) készpénzben.	100.—
† Gubicz Andrásné végrendeleti hagyatéka (1874)	100.—
† Hetényi Mihály végrendeleti hagyatéka (1874).	500.—
† Hám János, Szathmár, (1847) készpénzben	210.—
Hamaliár Károly, Rimaszombat, (1873) kötelezvényben.	60.—
† Hammerschmidt Ferencz, Nagybánya, (1846) készp.	105.—
Haynald Lajos, Kalocsa, (1864) értékpapirban	525.—
Ipolyi Arnold, Besztercebánya, (1873) készpénzben.	60.—
Jagicza Lajos, Ravazd, (1874) készpénzben	100.—
Jedlik Ányos, Budapest, (1873) készpénzben.	100.—
Jezsovics Károly, Selmeczbánya, (1874) készpénzben	100.—
Kállay Béni, Belgrád, (1873) készpénzben	100.—
Karlovsky Zsigmond, Budapest, (1873) értékp.	100.—
Kereskedő Ifjak Egyesülete Budapesten, (1873) értékpapirban.	100.—
Koller Ferencz, Páhok, (1873) értékpapirban.	60.—
Konkoly Thege Miklós, Ó-Gyalla, (1874) készpénzben	105.—
† Kopácsy József, Esztergom, (1846) készpénzben	60.—
Korizmicz László, Budapest, (1860) kötelezvényben	100.—
† Kovács István (Nagy-Ajtai), Kolozsvár, (1869) készp.	60.—
Kovács Sebestyén Endre, Budapest, (1858) érdemeiért.	
† Kubinyi Ágoston, Budapest, (1866) kötelezvényben	500.—
Kussinszky Arnold, Jászó, (1872) készpénzben	60.—
Lechner Lajos, Budapesten, (1873) kötelezvényben	100.—
Leutner Károly, Budapest, (1873) értékpapirban	100.—
Báró Lopresti Árpád, Sósdiá, (1870) készpénzben.	60.—
Margó Tivadar, Budapesten, (1873) készpénzben	200.—
Montedegoi Albert Ferencz, Eger, (1873) kötelezvé.	100.—
† Gróf Nádasdy Ferencz, Kalocsa, (1846) készpénzben	105.—
Ney Béla, Budapest, (1873) készpénzben	100.—
Dr. Orbay Antal, Jászberény, (1873) értékpapirban	60.—
Palczer Ernő, Nagy-Károly, (1873) kötelezvényben.	60.—
Petrovits Gyula, Budapest, (1873) kötelezvényben	100.—
Báró Podmaniczky Frigyes, (1873) értékpapirban	100.—
† Pyrker László, Eger, (1846) készpénzben.	315.—
Rába Miklós, Görgeteg, (1873) készpénzben	60.—
† Richter Alajos, Jászó, (1846) készpénzben	210.—
† Báró Ritterstein Ágoston, Selmeczb. (1846) készp.	105.—
† Rochos István örökösei, (1858) készpénzben.	105.—
Sáska Mihály, Budapest, (1874) készpénzben.	100.—
Dr. Schvarcz Gyula, Budapest (1864) kötelezvényben	200.—
Semsey Andor, Budapest, (1874) készpénzben.	100.—
Scitovszky János, Esztergom, (1864) készpénzben	500.—
Simon Elek, Kolozsvár, (1870) értékpapirban	105.—
Simonyi Antal alapítványa Ujházi László nevére (1869) kötelezvényben	200.—
Báró Sina Simon, Bécs, (1866) készpénzben	525.—
Somogyi Rudolf, Budapesten, (1873) értékpapirban	100.—

	frt.	kr.
Dr. Stesz el Lajos, Tápió-Szecs, (1873) készpénzben . . .	100.—	
Szandtner Henrik, Pusztá-Túzó, (1873) készpénzben . . .	60.—	
† Szaniszló Ferencz, Nagyvárad, (1845) készpénzben . . .	52.50	
Szigli Gábor, Budapest, (1843) készpénzben	105.—	
Szily Kálmán, Budapest, (1873) kötelezvényben	200.—	
Thurzó Pál, volt társulati elnök Budapesten (1858) érdemeiért.		
Thurzó Gábor, Milota, (1873) kötelezvényben	60.—	
Tomory Anasztáz, Gomba, (1858) készpénzben	105.—	
Dr. Wagner János, Budapest, (1875) értékpapirban	105.—	
Xantus János, Budapest, (1873),		érdemeiért.
Ybl Miklós, Budapest, (1873) készpénzben	100.—	
Zsivora György, Budapest, (1875) készpénzben	100.—	
A k. m. Természettudományi Társulat saját alapítványa az 1866-ban tartott „Népszerű előadá- sok“ jövedelméből		300.—
A k. m. Természettudományi Társulat saját alapítványa a Schuster-Bugát alapítványok tőkésített kamataiból (1868—1873)		1417.—

A kir. magyar

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT

pályahirdetési 1875-re.

FELHIVÁS NYILT PÁLYÁZATRA.

I.

A kir. m. Természettudományi Társulat a jelen 1875-ik évben kétezer (2000) forintnyi összeget oly tudományos munkálatok előmozdítására kíván fordítani, melyek az ország ásvány- és földtani viszonyainak kutatását vagy megismertetését vagy egyes magyarországi ásványoknak vagy kőzeteknek, a tudomány jelen állásának megfelelő megvizsgálását és leírását vagy e kiemelt czélt előmozdító szakmunkák irását tűzik ki czéljokül.

II.

Ugyancsak a jelen 1875-ik évben a Semsey-díjat: egyezer (1000) forintnyi összeget — az alapító kívánsága szerint — oly tudományos munkálatok előmozdítására kívánja fordítani, melyek az ország állatvilágának kutatását vagy faunistikai és rendszertani szempontból való ismertetését, vagy pedig egyes állatok és állatcsaládok boncz- és élettani viszonyainak a tudomány jelen állásának megfelelő vizsgálását tűzik ki czéljokül, és a melyek a maguk nemében hézagpótlók legyenek a hazai tudományos irodalomban.

* * *

Mindenkinek egyenlő alkalmat akarván nyújtani, hogy a főntebb említett szakmákhoz tartozó munkával versenyre kelhessen, a kir. m. Természettudományi Társulat válaszmánya az I. és II. szám alatt felsorolt munkálatokra ezennel nyílt pályázatot hirdet.

E szerint a munkálatok beküldendő tervezetei vonatkozhatnak az ország valamely részében teendő új kutatásokra vagy utazásokra, vagy a kiemelt czélokát előmozdító szakmunkák írására.

A pályázók kötelesek: szándékolt munkálatuk tervezetét beküldeni, magukat megnevezni és egyszersmind kijelenteni, hogy vajjon munkálatukkal az egész kifizőtt összegre vagy annak mily nagy részére tartanak igényt.

A beérkezendő tervezetek megbírlására a választmány, minden szakra külön-külön, szakférfiakból álló, legalább háromtagú bizottságot küld ki, mely a tervezetek czélszerűsége felett itél, s a választmány beleegyezésével megbíz a pályázók közül egyet, vagy, ha a körülmények engedik, többet terveik végrehajtásával, kiknek egyszersmind a kívánt összeget díj gyanánt odaitéli. — A díj rendszerint a munkálat befejeztével adatik ki, de ha annak végrehajtása pénzkiadással járna, részben már a megbíztatás alkalmával is kiadathatik.

A tervezetek f. évi május hó 31-ig a Természettudományi Társulat titkári hivatalához (Budapest, Lipótváros, régi Lloyd-épület) küldendők.

A kir. magyar Természettudományi Társulat ugyanezen alkalommal még a következő pályakérdéseket tűzte ki:

III. AZ ÁLLATTANBÓL. (Ismételve.) — „Irássanak le a folyami ráknak (*astacus fluviatilis* Fabr.) boncz- és élettani viszonyai, önálló vizsgálatok alapján.“ — Jutalom a Bugát-féle alapítványból 300 forint. Beküldési határidő 1876. október 31-ike.

IV. A NÖVÉNYTANBÓL. (Ismételve.) — „Adassanak elő kultivált növényeink betegségei, különöste tekintettel azokra, melyek élősdii növények által idézetnek elő. — Jutalom a Bugát-féle alapítványból 300 forint. Beküldési határidő 1876. október 31-ike.

Függőben van még az 1874 január 21-ikén tartott közgyűlésen kifizőtt következő pályakérdés:

V. A VEGYTANBÓL. — „Vizsgálta meg összehasonlítólág Budapest lakottabb részeiben a talaj levegőjének vegyalkata, különösen annak élely, légeny és szén-sav tartalma, úgy, hogy a vizsgálat eredményét közegészségügyi szempontból értékesíteni lehessen.“ — Jutalom a Schuster-féle alapítványból 400 forint. — Beküldési határidő 1875 október 31-ike.

A III., IV. és V. alatt említett kérdésekre a pályázás szabályai a következők:

1. E kérdésekre csupán a k. m. Természettudományi Társulat tagjai pályázhatnak. — 2. A jutalmazott pályamű, ha kisebb, a társulat Közlönyében is megjelenhetik, s ezen esetben a pályadíjon kívül még a szokásos tiszteletdíjban is részesül; ha pedig nagyobb, akkor a pályázó tulajdona marad s mint a k. m. Természettudományi társulat által kifizőzött pályamunkát külön maga is kiadhatja. — 3. A pályamű idegen kézzel tisztán írva, lapszámozva, kötve legyen. — 4. A szerző nevét rejtő pecsétetes levelen ugyanazon jelmondat álljon, mely a pályamű homlokán áll. — 5. Az így felszerelt pályamű a megszabott határidőig a társulat titkári hivatalába (Budapest, Lipótváros, régi Lloyd-épület) küldendő.

Kelt a k. m. Természettudományi Társulat 1875 január 20-án tartott közgyűléséből.

Szily Kálmán,
első titkár.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.